

УДК 343.98.001.36

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2020.1-2.22>**Р. В. Комісарчук**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

У статті означені окремі складові вчення про криміналістичну технологію, на основі якого можливо виробити комплекс науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності з виявлення, розслідування й запобігання злочинам.

Вказану проблему треба розглядати через людину як вектор, який визначає всю сферу діяльності в активний фактор – союз людей, у якому людина – рушійна сила всього, але контрольована союзом людей. Кожна людина – частинка світу, його відображення. Який світ, така й людина. Все закладено в людині, в її дії, а не в техніці, технологіях тощо. Що стосується бездіяльності, це імпульс (у майбутньому) до руху. Але де межа?

Межею всього є «колективний розум», який переважає над індивідуальним, але індивідуальний неповторний через мислення, що породжує проблему формування й трансляції практичного та теоретичного знання, що є вкрай актуальною проблемою. Її вирішення пов'язане з оновленням способів роботи зі знанням, яке повинно бути «вирощене» в різних сферах практики, зокрема криміналістичної. Але без зміни принципів роботи зі знанням у практиці проблема відтворення в суспільстві цінностей теоретичного знання й теоретичного мислення вирішена бути не може. Адже наука мислення є важливою частиною знань, яка дає змогу зрозуміти, яким чином в нашій підсвідомості формуються різні деструктивні програми, які в різних сферах діяльності формують технології.

Криміналістика, формуючи засоби для боротьби зі злочинністю через трансляцію різних галузевих наукових знань, вимагає багатоаспектного пізнання в масштабах технології боротьби зі злочинністю і, відповідно, як цілісної теорії й практики. Але це можливо здійснити лише за допомогою мислення, криміналістичного мислення.

Мислення застосовується для життя в суспільстві. У мисленні розум користується зразками (образами). Зразок – це ланцюжок образів, або алгоритм дій, згідно з яким ми діємо в тій чи іншій ситуації, що формує відповідну технологію діяльності. Отже, одним із засобів формування й реалізації технології є мислення, відповідно криміналістичної технології – криміналістичне мислення.

Ключові слова: загальна теорія криміналістики, вчення про криміналістичну технологію, об'єкт криміналістики, мислення, криміналістичне мислення, завдання й функції криміналістики.

Постановка проблеми. Системне формування криміналістичних засобів і їх використання, що зростає, суб'єктами (правоохоронними органами) в практиці боротьби зі злочинністю обумовили відповідну технологізацію діяльності з виявлення й розслідування злочинів і запобігання їх скоєнню (далі – ДВРЗЗ).

Проте процесу розслідування злочинів, як специфічній діяльності, притаманний ситуаційний характер, що вказує на необхідність виконання завдань, які не піддаються технологізації. Рішенням в ситуації, що склалася, може стати навчання криміналістичному мисленню як особливому способу розв'язання ситуацій, що виходять за рамки технологічної ДВРЗЗ.

Володіючи знаннями про криміналістичне мислення, особа, яка провадить розслідування в кримінальному провадженні, мінімізує можливість настання численних помилок, у тому числі пов'язаних з формуванням лінії поведінки під час розслідування злочину загалом.

Тому серед криміналістичних засобів, що використовуються з метою оптимізації й підвищення ефективності боротьби зі злочинністю, основоположне місце належить інтенсивному використанню можливостей психологічної науки, що, на наш погляд, вимагає наукового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття та зміст криміналістичного мислення

в Україні не розроблено. Але інтерес до цієї проблеми має давню історію й за часом практично збігається з появою самої криміналістичної науки. Ще Ганс Гросс, один з основоположників криміналістики, надавав великого значення «Психічним факторам, які можуть братися в розрахунок у встановленні й обговоренні злочину» [3, с. 3], широко використовував дані експериментальної психології у своїх наукових дослідженнях.

Не втрачено інтерес до проблеми інтеграції досягнень психології в криміналістичну теорію й практику й тепер. Цілком очевидно, що потреби практики в наукових даних психології спочатку визначаються тим, що весь процес розслідування злочинів відрізняється насиченістю й великою інтенсивністю міжособистісних контактів, взаємодії, підвищеною конфліктністю тощо. Таким чином, наукове забезпечення практики боротьби зі злочинністю з метою її оптимальної організації й ефективного здійснення може й повинно будуватися на міждисциплінарній основі.

Мета статті – виявити специфіку криміналістичного мислення, яке є структурним елементом епістемології криміналістики як сукупності продуктивних психологічних механізмів, що детермінують весь процес діяльності з виявлення й розслідування злочинів і запобігання їх скоєнню.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб визначити поняття та зміст криміналістичного мислення, необхідно його розглянути через мислення як опосередковане й узагальнене відображення об'єктивних явищ, як виявлення закономірностей і сутнісних особливостей дійсності, що є видом розумової діяльності людини, яка має дві специфічні функції: відображення дійсності на сутнісному рівні з перетворенням матеріалу відображень і створення нових ідеальних комбінацій, що моделюють результати пізнання дійсності [14, с. 49].

Криміналістика, формуючи практичні засоби для боротьби зі злочинністю через трансляцію різних галузевих наукових знань, зокрема психологічних, вимагає багатоаспектного пізнання як технології боротьби зі злочинністю [19, с. 47–51] і, відповідно, як цілісної теорії й практики [17, с. 99–103]. Але це можливо здійснити лише за допомогою мислення, криміналістичного мислення.

Мислення застосовується суб'єктом для життя в суспільстві. У мисленні людина через розум користується зразками (образами). Зразок – це ланцюжок образів або алгоритм дій,

згідно з яким ми діємо в тій чи іншій ситуації, що формує відповідну технологію діяльності. Отже, одним із засобів формування й реалізації технології є мислення. Відповідно, криміналістичної технології – криміналістичне мислення.

Розглядаючи криміналістичну технологію як частину юридичної технології, на наш погляд, слід особливо виділити порівняння ознак криміналістичного мислення з ознаками юридичного (правового) мислення.

Цікавою є позиція Т. В. Авакян про те, що юридичне мислення являє собою інтелектуальну діяльність професійної правосвідомості, що виражається в пізнанні юридично значущих явищ суспільного життя, їх осмисленні, а також у виборі й проєктуванні моделі реалізації правових норм [9, с. 8]. Таким чином, виділяється спеціальний суб'єкт – особа, здатна визначити юридично значуще явище (в тому числі дати правильну оцінку).

Автори словника філософії права В. А. Бачинін і В. П. Сальніков пропонують під правовим мисленням розуміти «... вищу аналітичну здатність особистості як суб'єкта правовідносин, що функціонує і розвивається в ході духовно-практичного вирішення різноманітних соціально-правових суперечностей» [12, с. 191].

Аналізуючи поняття «мислення» й «правове (юридичне) мислення», можливо синтезувати визначення криміналістичного мислення з урахуванням криміналістичної специфіки. Так, під криміналістичним мисленням слід розуміти інтелектуальну діяльність особи, яка здійснює перевірку повідомлення про злочин, а також досудове розслідування, що виражається в пізнанні значущих явищ, подій, фактів об'єктивної дійсності з урахуванням наявних знань, їх осмислення, проєктування моделі результату під час вибору оптимального рішення в організаційно-тактичному плані на певний момент.

Таким чином, криміналістичне мислення являє собою як теоретико-змістовну, так і прикладну криміналістичну категорію. Проте цей різновид мислення формується в слідчих (дознавачів) не автоматично, а насамперед «вимагає від суб'єкта, який вивчає криміналістику, вміння логічно мислити, виявляти логічний зв'язок усіх спостережуваних подій і явищ, виявлених слідів» [30, с. 12–14].

З огляду на те що процес мислення, в тому числі криміналістичного, протікає у взаємозалежності з практичною діяльністю, з постійною перевіркою розумових результатів на практиці, його можна представити у вигляді поетапного

формування розумових висновків про будь-яку подію, факт у конкретній ситуації. Причому криміналістичне мислення не зводиться до простого структурування наявних відомостей, що дає змогу відтворити й передбачити майбутній результат чи настання тієї чи іншої події, визначити подальший вектор у діяльності з розслідування злочинів, тому що криміналістичне мислення суб'єктів розслідування включено безпосередньо у ДВРЗЗ, а це дає підставу розглядати його структурні елементи з двох позицій: 1) теоретичного криміналістичного мислення (ТКМ); 2) практичного криміналістичного мислення (ПКМ).

Мислення, яке включене безпосередньо в практичну діяльність, більш складне, ніж теоретичне, оскільки генетично первинне відносно нього. Для того щоб пояснити означені структурні елементи криміналістичного мислення, потрібно звернутися до наукової психології, в якій і було започатковано розгляд питання про практичне мислення.

В епоху становлення наукової психології питання про практичне мислення (далі – ПМ) довго не розглядалося. У класичній асоціативній психології мислення описувалося як оперування поняттями за законами формальної логіки, результати якого використовувалися в діях. Надалі сформувалося немов дві лінії дослідження ПМ. Довгий час мислення, включене безпосередньо в практичну діяльність, вважалося чимось примітивним, незрівнянно простішим, ніж теоретичне, наукове мислення, генетично первинним відносно нього. Фактично ПМ зводилося до наочно-дієвого й наочно-образного мислення, яке включене в дію, що відбувається в конкретній тут і зараз ситуації, що оперує чуттєво сприйнятими, не узагальненими й не вербалізованими властивостями елементів проблемної ситуації. Як початок формування цього напрямку можна розглядати дослідження В. Кьолера, який встановив, що первинно існує «розумна» дія, яка принципово відмінна від випадкових реакцій і, проте не будується на основі теоретичного мислення. Воно виникає незалежно від мови та є генетично більш ранньою формою, ніж теоретичне мислення. Людина мислить діями, перш ніж вона починає мислити словами [26, с. 330]. У зв'язку з цими дослідженнями виникло поняття практичного інтелекту: це здатність до «розумної» осмисленої дії [26]. Дія визнається розумною інтелектуальною операцією, якщо вона відповідає ситуації, в якій відбувається.

Означені найперші уявлення про суть і природу ПМ далі розроблялися цілою низкою вчених вельми детально [1; 4, с. 2; 26, с. 334], причому довгий час зберігалися головні характеристики трактування природи ПМ, що виникли того часу: для дорослих характерні вже відомі форми теоретичного мислення – поняттєвого, пов'язаного з мовою, складного й розвинутого. ПМ – це тільки генетично рання форма мислення, ще не пов'язана з мовою, ще не має узагальнень високого рівня. ПМ можна спостерігати у тварин і маленьких дітей. Розвиваючись, удосконалюючись, практичне мислення поступово втрачає ті чи інші свої риси й перетворюється на мислення теоретичне.

Однак усе глибше проникнення в закономірності психічної регуляції різних професійних діяльностей, пов'язане з удосконаленням використовуваного для цього методичного апарату, а також з теоретичним переосмисленням самого предмета аналізу, змушують на більш високому рівні конкретності емпіричних досліджень слідувати генетичними логічними маршрутами, в теоретичному плані представленими в роботах Б. М. Теплова [28, с. 223–305], багато ідей якого лише починають розроблятися, з одного боку, і в пізніх роботах С. Л. Рубінштейна, з іншого.

Початком розвитку другої лінії в дослідженні ПМ слід вважати ідеї, сформульовані ще Арістотелем у праці «Нікомахова етика» [10, с. 53–294], в якій автор виділяє дві частини душі – наукову і розраховувальну. Різниця між ними полягає в тому, що одна частина душі має справу з незмінними сутностями, що не залежать від суб'єкта й не можуть бути «такими чи іншими», тобто те, що становить предмет наукового знання, існує з необхідністю. Предметом розраховувальної душі є те, що залежить від суб'єкта, відносно чого можна прийняти рішення (в науці рішення не приймаються – істини досягаються) про вчинок. Слід зазначити своєрідність термінології Арістотеля, для якого «вчинок» як моральна категорія – прояв відношення людини до себе, до інших людей, що складає зміст категорії «практика» [10]. Саме як моральна діяльність вчинок спрямований на досягнення вищого блага, на реалізацію змісту свого життя. У сфері вчинків людина вибирає себе, творить себе як розумну істоту, тобто особистість, міркуючи про свою поведінку і спосіб життя відповідно до моральних ідеалів.

Нас дуже зацікавило те, що виробничу сферу Арістотель виключає зі сфери практичної, тому що вчинок як засіб, необхідний для реалізації морального ідеалу, невіддільний від людини, тоді як створений у виробництві предмет віддільний

від майстра й оцінюється за власними достоїнствами. Тобто за Арістотелем специфічні, сутнісні властивості ПМ проявляються в активності, спрямованій на перетворення, побудову себе, а не продукту виробництва. Виходить парадоксальна річ: регуляція практичної діяльності ближче до теоретичного мислення, оскільки створюваний продукт повинен володіти такою ж необхідною властивістю, як загальноспоживність. Тобто обов'язковий момент у створенні виробничого продукту – емансипація його від суб'єктності, звільнення його від себе. Створюваний продукт повинен складатися з загальних властивостей, щоб бути загальноживим, у тому числі й самим суб'єктом в різні моменти його існування. За допомогою розуму ми створюємо й теорію, і, наприклад, певну річ, тобто продукти «загальнодоступні», що звільняються від суб'єктності; за допомогою розуму ми будемо наші вчинки, які полягають і в побудові теорії, і у виготовленні речі. Для наших подальших висновків про підпорядкованість мислення теоретичного мисленню практичному важливе розуміння Арістотелем того, що наукове мислення необхідно для виконання окремих приватних завдань, виготовлення інструментів у широкому сенсі цього слова, а практичне мислення забезпечує життєдіяльність людини в цілому. Таким чином, основним продуктом розраховувального мислення, за Арістотелем, є процес побудови суб'єкта, кожен вчинок якого поєднаний, розглядається ним як момент реалізації всього його життєвого шляху, підпорядкованого етичним нормам.

Особливе питання – природа знань, що використовуються в розраховувальному мисленні. Для Арістотеля очевидно, що в ньому використовуються загальні, тобто теоретичні знання. Для нього важливе інше, а саме те, що в ПМ існують і якісь інші узагальнення, знання «окремого», «приватного» [6, с. 180]. У розумінні Арістотелем ПМ чітко простежуються такі його найважливіші властивості, як дієвість, спрямованість на перетворення, конкретність, суб'єктність (здійснює вчинок конкретна людина, яка керується своїми етичними переконаннями). Ця ж тенденція «життєвої» ролі ПМ проявляється й у ранніх роботах М. Вертгеймера [7, с. 106–163].

Згідно з М. Вертгеймером необхідно «вжитися» в спосіб мислення, особливо в потреби людей, з якими це мислення пов'язане. Найголовніше – проводити всі випробування на завданнях, що мають для досліджуваних осіб практичний сенс. Краще за все не давати жодних абстрактних завдань, а тільки завдання, що

мають реальне значення. «Адже просто-таки нерозумно вимагати від людей того, що їм видається абсурдним, безглуздим або суперечить здоровому глузду» [27, с. 123].

В іншій роботі М. Вертгеймер досліджує процеси формування висновків у продуктивному мисленні [2; 7, с. 164–184]. Новим тут є дослідження того, як саме відбувається розумовий процес, а не його логічна характеристика. Це дає можливість по-новому розглянути сам процес. М. Вертгеймер відкидає «логіку Бога», якому все заздалегідь відомо, стверджуючи, що самі поняття в процесі розмірковування змінюють свій реальний зміст. М. Вертгеймер ставить питання про організацію досвіду людини. Поняття, яке людина має про речі в процесах мислення не тільки збагачується, а й змінюється й поглиблюється. «Продуктивне» мислення здійснюється не шляхом комбінування заздалегідь даних в готовому вигляді і незмінних понять, а шляхом усе нового й нового розкриття цих понять, зміни та збагачення їх і тим самим наближення до того, «що потрібно обґрунтувати фактами». З методичної точки зору ця робота цікава як нова ілюстрація того, що вона є «центральною тенденцією» творчості М. Вертгеймера: прагнення шукати «психологію» в матеріалі, що дається реальним життям, і вміння знаходити її там» [27, с. 125].

Надалі це розуміння ПМ як регулятора людської життєдіяльності простежується в етнопсихологічних дослідженнях Дж. Брунера [13], М. Коула [21], Л. Леві-Брюля [22], С. Скрібнера [5], П. Тульвісте [29] та інших, але найбільш явно воно представлене в праці Б. М. Теплова «Розум полководця» [28].

Б. М. Теплов на відміну від С. Л. Рубінштейна, що розглядав цей вид мислення як мислення в ситуації, що дана суб'єкту «тут і зараз» [25; 26], розширив межі осмислюваної ситуації в просторі, в часі й відповідно до цього виділив нові найважливіші закономірності практичного мислення. Описуючи діяльність, він показує, що професіонал маніпулює уявленнями про об'єкти, що розташовані довкола, або безпосередньо невидимі суб'єкту, що пов'язано з необхідністю побудови складних репрезентувальних когнітивних формоутворень. Далі тимчасове розгорнення осмислюваної ситуації виявляється не тільки в тому, що сама ситуація безпосередньої організації та планування конкретної дії потребує значної кількості часу. Діяльність професіонала не припиняється з виконанням якоїсь конкретної задачі, а включена в неї через мислення (з подальшим вирішенням виниклих у діяльності проблемних

ситуацій). Мислення професіонала-практика включено у вирішення складної задачі, вирішення якої охоплює весь період як початкової професіоналізації, так і подальшого професійного розвитку, побудови своєї індивідуальної системи діяльності. Весь світогляд професіонала, всі когнітивні особливості його образу світу [11; 16; 23; 24] мають на собі відбиток цієї постійної діяльності [28, с. 301].

Наприклад, враховуючи предмет нашого дослідження, слідчий, який уперше потрапив на місце події, оцінює його відповідно до тих дій, які він повинен організувати в разі виявлення й розслідування злочину, який було вчинено на досліджуваному ним місці, з подальшим відтворенням його механізму й установленням особи, яка його вчинила. Практично це означає те, що під час вирішення кожної конкретної проблемної ситуації розслідування «породжується продукт», призначений не тільки для використання в цій конкретній ситуації, а й для інших, подібних їй.

У психологічних дослідженнях цей підхід до ПМ реалізується в роботах Д. Н. Завалишиної [15, с. 42–64], Ю. К. Корнілова [20] і його послідовників.

На наш погляд, подальший розвиток психології практичного криміналістичного мислення слід поєднувати з розумінням того, що кожне розв'язуване з його допомогою завдання з виявлення, розслідування злочину та запобігання йому – це лише один з компонентів складного процесу – становлення життєвого шляху суб'єкта розслідування. Розібратись у вирішенні суб'єктом будь-якої практичної, наприклад професійної, проблемної ситуації можна, лише розгледівши її в контексті всієї життєвої ситуації суб'єкта.

Висновки і пропозиції. Враховуючи вищезазначене, вважаємо, що постала потреба в розробленні теорії практичного криміналістичного мислення, що вийшла з обмеженого кола завдань, так би мовити, прикладного характеру й розкрилася в бік вирішення доволі глобальних психологічних завдань, пов'язаних, наприклад, з аналізом загальних механізмів регуляції людської життєдіяльності. Для цього потрібно розробити психологію практичного криміналістичного мислення, що є можливим лише за дослідження основних напрямів історії криміналістики й тенденцій її розвитку як технології боротьби зі злочинністю.

Саме це дасть можливість через епістемологію [18, с. 164–167] виявити й проаналізувати ті новаторські способи епістемічної роботи, які складаються сьогодні у сфері боротьби зі зло-

чинністю. Нові криміналістичні розроблення, посилені уважною філософською рефлексією, можуть скласти надійний інтелектуальний базис для трансляції теоретичного знання в разі здійснення на практиці поряд або одночасно з процесами мислення також процесів комунікації та дії.

Ця проблема пов'язана з тим, що необхідно мати діяльнісне розшифрування й означення того, як влаштовано і як «живе» криміналістичне знання в процесі його трансляції; що саме являє собою процес трансляції криміналістичного знання, причому не будь-якого типу знання, але конкретно теоретичного криміналістичного знання; як цей процес влаштований, коли він здійснюється не у сфері науки, але у сфері практики; яким чином і в яких формах можна передавати студентам, практикантам новітні варіанти теоретичного бачення – результати проривних наукових відкриттів, включаючи розвиток теоретичних уявлень про виявлення, розслідування злочинів і запобігання ним.

Список використаної літератури:

1. Ceci St. J., Ziker J. Academic and nonacademic intelligence: an experimental separation II Practical intelligence. Cambridge : Un. Press, 1986.
2. Duncker K. On Problem-Solving. *Psychological Monographs*, 1945.
3. Gross G. *Kriminalpsychologia*. Garz, 1898. P. 3.
4. Lipman O., Bogen H. *Naive Physik*. Leipzig, 1923.
5. Scribner S. Thinking in action: some characteristics of practical thought II Practical intelligence. Cambridge : Un. Press, 1986.
6. Sternberg R.J. PRSVL: an integrative frame work for understanding mind in cotext II Mind in context: interactionist perspectives on human intelligence. Cambridge : Un. Press, 1994.
7. Wertheimer M. *Über das Denken der Naturvolker*. *Wertheimer M. Drei Abhandlungen zur Gestalttheorie*. Erlangen, 1925. P. 106–163.
8. Wertheimer M. *Über Schlussprozesse in produktiven Denken* II Wertheimer M. *Drei Abhandlungen zur Gestalttheorie*. Erlangen, 1925. P. 164–184.
9. Авакян Т. В. Юридическое мышление в правоприменительном процессе : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ростов-на-Дону, 2006. С. 8.
10. Аристотель. *Никомахова етика*. Сочинения в 4 т. Москва : Мысль, 1984. Т. 4. С. 53–294.
11. Артемьева Е. Ю., Стрелков Ю. К. Професіональна складова образу мира. *Мышление и общение: активное взаимодействие с миром*. Ярославль: изд-во ЯрГУ, 1988. С. 52–66.
12. Бачинин В. А., Сальников В. П. *Философия права : краткий словарь*. Санкт-Петербург, 2000. С. 191.

13. Брунер Дж. Психология познания. За пределами непосредственной информации. Москва : Прогресс, 1977. 412 с.
14. Ермаш Г. Л. Искусство как мышление. Москва, 1982. С. 49.
15. Завалишина Д. Н. Субъект профессиональной деятельности: динамический аспект. *Психология субъекта профессиональной деятельности*. Выпуск П. Москва, Ярославль : Аверс-пресс, 2002. С. 42–64.
16. Климов Е. А. Образ мира в разнотипных профессиях. Москва : Изд-во МГУ, 1995.
17. Комисарчук Р. В. Предпосылки формирования учения о криминалистической технологии. / Р. В. Комисарчук. *Legea si Viata*. № 5/2. 2018. С. 99–103.
18. Комисарчук Р. В. Епістемологічні основи криміналістики / Р. В. Комисарчук. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, № 2 (30), 2018. С. 164–167.
19. Комисарчук Р. В. Криминалистика – технология борьбы с преступностью (криминалистическая технология) / Р. В. Комисарчук. *Legea si Viata*. № 8/2. 2018. С. 47–51.
20. Корнилов Ю. К. Психология практического мышления : монография. Ярославль : ДИА-Пресс, 2000. 212 с.
21. Коул М., Скрибнер С. Культура и мышление. Москва : Прогресс, 1977. 262 с.; Коул М. Культурно-историческая психология. Москва: ИП РАН, 1997. 432 с.
22. Леви-Брюль Л. Сверхъестественное в первобытном мышлении. Москва : Педагогика-Пресс, 1994. 608 с.
23. Леонтьев А. Н. Образ мира. *Избранные психологические произведения*. Москва : Педагогика, 1983. С. 251–261.
24. Петухов В. В. Образ мира и психологическое изучение мышления. *Вестник Московского университета. Серия 14 «Психология»*. № 4. 1984. С. 13–21.
25. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. 2-е изд. Москва : Гос. уч.-пед. изд-во мин. просв. РСФСР, 1946. 704 с.
26. Рубинштейн С. Л. Основы психологии. Москва : Гос. уч.-пед. изд.-во, 1935. 496 с.
27. Теплов Б. М. О Максе Вертхеймере, основателе гештальтпсихологии. *Вопросы психологии*. № 6. 1981. С. 116–132.
28. Теплов Б. М. Ум полководца. Избр. труды : в 2 т. / Б. М. Теплов. Т. 1. Москва : Педагогика, 1985. С. 223–305.
29. Тульвисте П. Культурно-историческое развитие вербального мышления (психологическое исследование). Таллин : изд-во 11 У, 1988. 342 с.
30. Яблоков Н. П. Основные тенденции развития криминалистики как науки и учебной дисциплины в современной России. *Вестник криминалистики*. Москва, 2011. Вып. 4 (40). С. 12–14.

Komisarchuk R. V. Prospects of development of criminalistic thinking

The article identifies some components of the doctrine of forensic technology, on the basis of which it is possible to develop a set of scientifically substantiated practical recommendations for improving the effectiveness of activities in the detection, investigation and prevention of crimes.

This problem must be viewed through man, as a vector that defines the whole sphere of activity into an active factor – the union of people, in which man is the driving force of everything, but controlled by the union of people. Everyone is a part of the world, its reflection. What a world, so is man. Everything is embedded in the Man – in his actions, not in technology, technology, etc. With regard to inaction, this is the impetus (in the future) to movement. But where is the border?

The limit of all is the “collective mind” that prevails over the individual, but the individual is unique in thinking, which raises the problem of the formation and translation of practical and theoretical knowledge, which is extremely relevant. Its solution is related to the renewal of ways of working with knowledge, which must be “grown” in different spheres of practice, incl. forensic. However, without changing the principles of working with knowledge in practice, the problem of reproduction in society of values of theoretical knowledge and theoretical thinking can not be solved. After all, the science of thinking is an important part of knowledge, which allows us to understand how different destructive programs are formed in our subconscious, which, in different spheres of activity, shape technologies.

Forensic science, while shaping the means to combat crime through the broadcasting of various industry-specific scientific knowledge, requires multidimensional knowledge of the scale of crime-fighting technology and, accordingly, of holistic theory and practice. But, this can only be done through thinking, forensic thinking.

Thinking – applied to life in society. In thinking, the mind uses patterns (images). An example is a chain of images or an algorithm of action according to which we act in a particular situation, which forms the appropriate technology of activity. Therefore, one of the means of technology formation and implementation is thinking. Accordingly, forensic technology is forensic thinking.

Key words: *general forensics theory, doctrine of forensic technology, object of forensic science, thinking, forensic thinking, tasks and functions of forensic science.*